

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

Μάνα του κλεφταρματολισμού καθώς είναι ή Θεσσαλία, επόμενο ήταν να σταθί κι ή κοιτίδα του κλέφτικου κι ήρωϊκού δημοτικού τραγουδιού. Οί λαογράφοι κι οί μουσικολόγοι επανεπιλημμένα έχουν ασχοληθή με τὸ θεσσαλικὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ἡ σχετικὴ ἔρευνα τοὺς ὀδήγησε σὲ γόνιμα καὶ πλούσια συμπέρασματα, πὺ ἀφοροῦν τὴ μετρικὴ του, τὸ περιεχόμενό του, τὰ ἱστορικὰ καὶ προσαπογραφικὰ του στοιχεῖα, τὴ μουσικὴ του καὶ γενικώτερα τὸ καλαισθητικὸ του ὕψος.

Ὅμως τὸ θεσσαλικὸ τραγούδι εἶναι ἀνεξάντλητο καὶ σὲ πολλὰ του σημεῖα ἀθησαυριστο ἀκόμη. Τὰ ἠρωϊκὰ καὶ ἱστορικὰ θεσσαλικά δημοτικὰ τραγούδια δὲ σταμάτησαν, ὅπως ἐγινε σ' ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας μας, μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἡ Θεσσαλία ἔμεινε ὑπόδουλη σωστὰ μισὸν αἰῶνα ἀκόμη καὶ τὰ ἠρωϊκὰ τέκνα τῆς δὲν ἔπαυσαν ν' ἀποζητοῦν τὴν ἀποτίναξη τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἀναπτύσσοντας σὰν ἄτομα ἢ σὰν μικρὲς ὁμάδες πολεμικὴ δραστηριότητα κλεφταρματολικῆς χαρακτῆρα. Ἀκόμη περισσότερο μετὰ τὴς δυὸ θεσσαλικὲς ἐξεγέρσεις τοῦ 1854 καὶ τοῦ 1878, ἡ μουσικὴ θεσσαλικὴ παραγωγὴ πλουτίσθηκε καὶ μετὰ καινούργια τραγούδια, πὺ εἶχαν σὰν ἀντικείμενό τοὺς τὸν ἔπαινο καὶ τὸν ἀφηρωϊσμὸ προσώπων καὶ γεγονότων, πὺ σημάδεψαν μετὰ τὴ σπουδαιότητά τοὺς τὴ νεώτερη θεσσαλικὴ ἱστορία. Ἔτσι ἡ λαϊκὴ στοματικὴ παράδοση, ὁ ζωντανὸς αὐτὸς φορέας τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, συντήρησε εὐλαβικὰ γιὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἕνα πλῆθος μελουρηγμένα κείμενα, μοναδικὰ σὲ ὁμορφιά κι ἱστορικότητα.

Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ μου δίνω σήμερα στὸν ἀναμνηστικὸ αὐτὸ τόμο τῆς Ἑνώσεως τῆς Θεσσαλίας μετὰ τὴν Ἑλλάδα μερικὰ τέτοια τραγούδια, σὰ μνημόσυνο γιὰ κείνους πὺ ἀγωνίσθηκαν μετὰ πάθος κι εὐγενικὴ ἀνιδιοτέλεια γιὰ τὴν ἱερὴ ὑπόθεση τῆς θεσσαλικῆς λευτεριάς.



Ο ΖΗΤΡΟΣ ΚΑΝΕΙ ΤΗ ΧΑΡΑ

Ὁλυμπος - Λιβιάδι Ἑλασσόνας 18^{ου} αἰ. - Χορὸς στὰ τρία.

Ἦχος πρῶτος ἡ πα. ρ

Ὁ ο Ζητρος κανει τη η χα α ρα α
μπρο ο ντε ε λη η η πα α α πα μω
ρε ε μπρο ο ντε ε λη η η πα α α
πα α Α αϊ ντε χα α ρα α για α το ον
υι υι γιο του μπρο ο ντε ε λη η πα
πα κα αυ με νε

Ὁ Ζητρος κάνει τὴ χαρά, αἶντι, χαρά γιὰ τὸν υἱοῦ τοῦ
κι' ἀκάλεσε τὴν κλεφτουριά τὰ δώδεκα πρωτάτα.
Τὸ Λάπα δὲν ἀκάλεσε τὸ φοβερὸ τὸν κλέφτη.
Κι' ὄλοι πηγαίνουν κέρασμα κριάρια μετὰ κουδούνια.
Κι' ὁ Λάπας πάει ἀκάλεστος μετὰ ζωντανὸ ἀλάφι.
Στ' ἀσῆμι καὶ στὸ μάλαμα καὶ στὸ μαργαριτάρι.
Κανένας δὲν τὸν λόγιασε ἀπὸ τοὺς καλεστάδες.
Ἡ Ζήτραйна τὸν λόγιασε ἀπὸ τὸ παραθύρι.
Καλῶς τὸ Λάπα πῶρχεται μετὰ ἀλάφι στολισμένο.
Στρῶστε τοῦ Λάπα σ' τὸν ὄντά, τοῦ Τρίτσα σ' τὴν κρεββάτα,
Στρῶστε καὶ τῶν παλληκαριῶν ἀπ' ὄλα τὰ πρωτάτα.

*

ΠΑΝΟΣ ΖΗΤΡΟΣ ἢ ΖΗΔΡΟΣ

Μιά ἀπὸ τὴς παλιῆς ἀρματολικῆς οἰκογένειας πὺ πέρασαν τὰ πρῶτα τοὺς χρόνια στὴν Πίνδο. Ἀργότερα ἤρθαν στὰ μέρη τῆς Ἑλασσόνας πὺ τὰ κράτησαν ὡς ἀπόλυτοι κυρίαρχοι κατὰ τὸν Περραιβὸν 200 χρόνια. Ἐκεῖνος ὅμως πὺ ἐργάστηκε περισσότερο εἶναι ὁ Πάνος Ζητρος στὴς ἀρχὲς τοῦ 18^{ου} αἰῶνα. Μεγάλωσε τὰ ὄρια τοῦ προγονικοῦ τοῦ Καπετανάτου καὶ καθὼς μᾶς μαρτυρεῖ ἡ παράδοση ἀνεκρηύχθη ἔξαρχος διὰ Σουλτανικοῦ φερμανίου. Παντρεύτηκε στὰ 85 τοὺς χρόνια. Ἐκαμε παιδιὰ καὶ πέθανε στὰ 120 χρόνια του, μετὰ τὴν ψυχὴ θλιμμένη γιὰ τὴ δολοφονία τοῦ γιοῦ τοῦ Φώτου, πὺ ἐγινε στὰ 1768. Ἡ Δημοτικὴ ποίηση παρουσιάζει ἀκόμα ἕνα γιὸ του, τὸ Δημήτρη. Ἡ ἱστορία μᾶς φέρνει κληρονομιά τὸ ἀρματολικὸ στὸ γαμβρὸ του Νικοτσάρα, πὺ κράτησε σεβαστὴ τὴ μνήμη του σ' αὐτὸ.

Ἀνακοίνωση:

Ἐλευθερίας ἢ Λούσας Ἰωάννου Μπόλη, τὸ γένος Φαλίδα ἐκ Λιβαδίου Ὁλύμπου, ἐτῶν 30 (1938).



ΓΕΩΡΓΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΟΥ—Λιβιάδι Ὁλύμπου (1799)

Χορὸς Συρτὸς 7/8

Ἦχος πρῶτος ἡ πα. Χορὸς Συρτὸς 7/8

Α α φη η νω ω γεία α φη η νω ω γείαστον
Ε ε λυ υμ πο ο ο ο και αι γεία
στα α κο και γεία α στα α κο φο ο βου ου
ου ου νια Γεω ωρ γα α κη ημ κα πε ε
τα νι εμ του Ο λυ υμ που ου το ξε ερ τε
ρι

*

Ἀφῆνω γειὰ στὸν Ἑλυμπο καὶ γειὰ στὰ κορφοβούνια, σὲ σᾶς λημέρια μετὰ ἔρημα, πλατάνια μετὰ τοὺς ἴσκιους. Γεωργάκη μετὰ Καπετάνιε μετὰ, τοῦ Ὁλύμπου τὸ ξεφτέρι.

Βρυσόδρες με τὰ κρύα νερά, καὶ χαμηλοὶ μου κάμποι.
 Ἀφήνω γειὰ στοὺς σταυραῖτους, καὶ σ' ὅλα τὰ ξεφτέρια.
 Γιωργάκη μ' Καπετάνιε μ', τοῦ Ὀλύμπου τὸ ξεφτέρι.

Ἀφήνω γειὰ στὸν ἥλιο, καὶ στ' ἄργυρὸ φεγγάρι,
 ποὺ μούφεγγε νὰ περπατῶ, σὰν ἄξιο παλλικάρι.
 Γιωργάκη μ' Καπετάνιε μ', τοῦ Ὀλύμπου τὸ ξεφτέρι.

Ἀνακοίνωση:

Μήτηρου Τσανούσα ἐκ Λιβαδίου Ὀλύμπου, ἐτῶν 58 - (1936).



ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ (1808)

Τ' ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ Βουνά

Τραπεζιάρικο - Ἐλεύθερον ρυθμῶ

Ἦχος π̣ ᾠ̣ πα̣ ἑλεύθερον ρυθμῶ

Τ' ἔχουν τῆς Ζι ι ι ι χνας τα βου ου ου ου να
 ο ρε και στεε ε κουν μαα α α αρα με
 ε ε ε ε ε να α α α α μη η να χα α λα
 μνηνα α α α χα α α λα α α α χα
 λα α ζι τα α θα ρει

*

Τ' ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνά καὶ στέκουν μαραμένα;
 Μῆνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μῆνα βαρὺς χειμώνας;
 —Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ, οὐδὲ βαρὺς χειμώνας;
 Ὁ Νῆκο-Τσάρας τὰ βαρεῖ με τρία βιλαέτια,
 Μὲ Σέρρας καὶ μ' Ἀράχοβα, με δώδεκα νταμπούργια.

Καὶ ἄλλο τραγοῦδι τοῦ Νικοτσάρα (1807) (Μουσικὴ ἴδια)

Ἔνα πουλάκι ξέβγαينه ἔπο μέσα ἔπο τῆ Βέρροια,
 Ράχη σὲ ράχη περπατεῖ, λημέρι σὲ λημέρι,
 Κι' οἱ κλέφτες τὸ ἐρώταγαν, κι' οἱ κλέφτες τὸ ρωτοῦσαν.
 — Πουλάκι, πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθεν κατεβαίνεις;
 — Ἀπὸ τῆ Βέρροια ἔρχομαι, στ' Ἄγραφα κατεβαίνω.
 Πάω νὰ βρῶ τὸ Νικολό, νὰ σμιξῶ τὸν Σταμάτη,
 Νὰ πῶ τὰ χαιρετίσματα ἀπὸ τὸ Νικοτσάρα.
 Τρεῖς μέρες κάμνει πόλεμο τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 Πέρα στὸ Ξηρολείβαδο στοὺς πάγους κ' εἰς τὰ χιόνια.
 — Ἀκοῦστε παλληκάρια μου, φωνάζ' ὁ Νικοτσάρας.
 Βάλτε τσιλίκι σ'τὴν καρδιά, βάλτε φτερά στὰ πόδια,
 Καὶ πάρτε τὰ τουφέκια σας, βγάλτε καὶ τὰ σπαθιά σας,
 Γιουρούσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι,
 Τὴν ἄλυσσον νὰ κόψωμε, καὶ πέρα νὰ ριχτοῦμε.
 Ζερβά μεριά τὸν ποταμὸ νὰ πάρωμε, παιδιὰ μου,
 Νὰ βροῦμε τὰ Λαζόπουλα, τὸν Καπετὰν Λαμπράκη.
 Εὐθὺς γιουρούσι ἔκαμαν κ' ἔφθασαν σ' τὸ γεφύρι,
 Καὶ με τὸ δαμασκι σπαθί ὁ Νικοτσάρας κόφτει
 Τὴν ἄλυσσον τοῦ γεφυριοῦ, καὶ διάβηκαν ἀντίκρου.

Ἀνακοίνωση:

Ἰερέως Δημητρίου Παπαγεωργίου ἐκ Γόννου Λαρίσης,
 ἐτῶν 94 (1942).



Τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΖΑΧΕΪΛΑ (1833)

Μάχη Καρυῆς καὶ Πουλιάνας—Ὀλύμπου (Τραπεζιάρικο)

Ἦχος π̣ ᾠ̣ πα̣ ἑλεύθερον ρυθμῶ

Δε σε θα αρρου ου ου ου σα Ε ε λυ ν
 μπε ε ε ε ε ε το ο ο ο ο ο να
 σκο τι ι ι δια α α α α σεις το
 Μαι να α ρι ι ι ι ι ι το ο
 Μαι να α α ρι ι ι ι ι ι ι δεις
 τη η η ο ρι η η βρο ο χη η
 η η η η η η η η η

*

Δὲ σὲ θαρροῦσα ἔλυμπε, τόσο νὰ σκοτιδιάσης,
 Τὸ Μάη νὰ ρίξης τὴ βροχὴ τὸ Θεριστὴ τὸ χιόνι,
 νὰ βρέξ' ὁ Γιῶργος τ' ἄρματα τὰ φλωροκαπνισμένα.
 Νὰ βγοῦν οἱ Τούρκοι στὴν Καρυὰ νὰ βγοῦν καὶ ἴστην
 Πολιάνα.
 Χατζῆ - Χουσεῖν πασᾶς τοὺς πλάκωσε, με δύναμι μεγάλη.
 Πᾶσαν καὶ τὸν καρτέρησαν μεσ' στὴν Καρυὰ ἔπο πάνω,
 Ὅλη μερίτσα πολεμοῦν καὶ τὸ βράδυ γιουρούσι,
 με τὰ σπαθιά στὰ χέρια τους, τοὺς Τούρκους κυνηγοῦνε.

Ἀνακοίνωση:

Νικολάου Γκούρου ἐκ Καρυῆς Ὀλύμπου, ἐτῶν 50 (1934).



**ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΚΟΥΒΑΡΑΣ**

Υιός Ευαγγέλου Σκουβαρά.
'Αριστούχος μαθητής του
έν 'Αγία Παρασκευή Λυ-
κείου 'Ιωάννου Μπαρμικά.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΕΝΑΣ

'Αριστούχος τής Β' τάξεως
Δημοτικού Σχολείου 'Αθη-
νών. Διακρίνεται διά την
άγάπη του στην μάθηση.

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΝΑΚΑ**

Μαθήτρια 'Εσπερινού Οί-
κονομικού Γυμνασίου Λα-
ρίσης, άριστεύσασα κατά
τάς άπολυτηριους εξετάσεις.

**ΠΑΝΑΓ. ΜΠΑΛΑΝΗΣ**

Υιός ιατρού Ν. Μπαλά-
νη. Έγεννήθη εις 'Αθήνας.
'Αριστούχος Γυμνασίου.
Σπουδαστής τής Νομικής.

**Η ΝΕΑ ΘΕΣ****ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΠΛΗΘΑΡΑ**

'Αριστούχος μαθήτρια του
'Αρσακείου Δημ. Σχολείου,
διακρινόμενη διά την επίμέ-
λειάν της εις τά γράμματα.

**ΒΑΪΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ**

Τελειόφοιτος Α' Λυκείου
'Αρρένων Λαρίσης. 'Αρι-
στούχος, διακρίθεις διά τὸ
ἦθος καὶ φιλοπονίαν του.

**Ε. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Μαθήτρια του Οικονομι-
κού Λυκείου Τρικάλων,
τυχούσα ἐπαινου ὑπό
του 'Υπουργείου Παιδείας.

**ΚΩΝΣΤ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ**

'Αριστούχος του Γυμνασί-
ου 'Αρρένων Βόλου. Συνε-
χίζει σπουδὰς εις τὸ Πανε-
πιστήμιον Θεσσαλονίκης.

ΘΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
'Εκ Ραψάνης Λαρίσης. 'Αριστοῦ-
χος υἱὸς του 'Α. Γεωργιάδου Γ.
Γραμμ. Λέσχ. Θεσσαλῶν Θεσ/κης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΚΟΥΜΑΣ

Μαθητὴς Γ' τάξεως Β'
Λυκείου Βόλου. 'Η ἐπιμέ-
λεια καὶ ἡ μελέτη τὸν ἀ-
νέδειξαν ἐκ τῶν ἀρίστων.

ΑΓΟΡΙΤΣΑ ΜΠΑΛΑΝΗ

'Αριστούχος Γυμνασίου
Θηλέων Τρικάλων. Φοιτή-
τρια Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.

**ΕΛΕΥΘ. ΓΙΔΑΡΑΚΟΥ**

'Εκ Φαναρίου Καρδίτσας,
ἀριστούχος τής Γ' τάξεως
Λυκείου Φαναρίου, πρω-
τεύσασα ἐπανειλημμένως.

**ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΤΣΙΚΟΥ**

'Εκ τῶν ἀρίστων μαθητριῶν
τῆς Β' τάξεως του Λυκείου
Ζαγοράς. Συνεχίζει τὰς
σπουδὰς της με ἐπίδοσιν.

**ΓΑΡ. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ**

'Απόφοιτος Γυμνασίου Βε-
λεστινίου. Διεκρίθη διά την
ἐπιμέλειάν της, ἐπαινεθεῖσα
τὸ σχολικὸν ἔτος 1963 - 64.

**ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΠΛΗΘΑΡΑ**

Θεσσαλικῆς καταγωγῆς μα-
θήτρια Νηπιαγωγείου Μα-
ρασλείου, διακρινόμενη
διά την ἐπιμέλειάν της.

ΕΛΕΝΗ ΛΑΓΙΟΥ

'Εκ Δεσκάτης, 'Αριστούχος
μαθήτρια του Γυμνασίου
Δεσκάτης, βραβευθεῖσα ὑπό
του 'Υπουργείου Παιδείας.





ΕΥΘ. ΤΣΑΦΟΓΙΑΝΝΗ

Άπεφοίτησε με τόν βαθμόν «Άριστα» έκ του Λυκείου Θηλέων Τρικάλων, διακριθείσα διά τήν επίδοσίν της.

ΣΑΔΙΚΗ ΓΕΝΙΑ



ΒΙΚΗ ΒΑΜΒΑΚΟΥ

Άριστοχος μαθήτρια τής έν Χολαργώ Σχολής Γεωρ. Κουμεντάκου, διακρινομένη και εις τήν καλλιτεχνίαν.



Γ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Έκ Καρδίτσης άριστοχος μαθητής Δημοτ. Σχολείου «Κάδμος» Χ. Σαπουντζάκη-Νέα Ίωνία Άθηνών.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΧΑΛΚΙΑ

Έκ Τσαριτσάνης. Άριστοχος μαθήτρια του Γυμνασίου, διακρινομένη δι' επίδοσιν εις τά γράμματα.



ΕΙΡΗΝΗ ΜΠΑΚΡΑΤΣΗ

Άριστοχος μαθήτρια του Βου Δημοτικού Σχολείου τών Άθηνών, διακρινομένη διά τήν φιλομάθειάν της.



ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΒΑΓΕΝΑ

Έκ Πύλης Τρικάλων. Άριστοχος μαθήτρια Γης τάξεως Γυμνασίου, τυχούσα έπανειλημμένων έπαινών.



ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΞΥΡΑΦΑΚΗΣ

Έκ Τρικάλων Θεσσαλίας. Άριστοχος μαθητής του Β' Λυκείου, διακρινόμενος δι' επίδοσιν εις τās σπουδās.



ΜΠΙΓΚΑ ΙΩΑΝΝΑ

Άριστοχος μαθήτρια τής Γ' τάξεως Α' Λυκείου Θηλέων Λαρίσης. Διακρίνεται διά τήν εργατικότητα της.

ANNA ΑΪΒΑΤΖΟΓΛΟΥ

Έκ Νέας Ίωνίας Βόλου, άριστεύσασα κατά τās προαγωγικάς εξετάσεις του Λυκείου τής Νέας Ίωνίας.



ΓΡΗΓ. ΧΑΛΟΥΛΑΚΟΣ

Άριστοχος του Α' Γυμνασίου Άρρένων Βόλου. Σπουδαστής Σχολής Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ

Άριστοχος μαθητής τής Γ' τάξεως Γυμνασίου Παλαμά. Διεκρίθη διά τήν επίδοσιν εις τās σπουδās.



ΜΑΡ. ΚΑΤΣΑΦΛΙΑΝΗ

Μαθήτρια Γ' τάξεως Λυκείου Τρικάλων. Έπίδοσιν της τήν έχει κατατάξει μεταξύ τών άριστων.

ΧΡΗΣ. ΜΠΑΚΡΑΤΖΗΣ

Άριστοχος του Λεοντείου Λυκείου Άθηνών. Έτυχε εφθήμου μνείας διά τήν επίμελειαν και τό ήθος του.



ΕΛΕΝΗ ΔΙΚΟΥ

Άριστοχος του Γυμνασίου Θηλέων Βόλου. Πρότυπον μαθητριάς με εύγενή αισθήματα και λαμπρόν ήθος.



ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΔΑΣ

Θεσσαλός, μαθητής άριστοχος του Λυκείου, διακρινόμενος διά τήν εις τās σπουδās επίδοσίν του.

ΣΟΦΙΑ ΙΜΒΡΟΥ

Μαθήτρια Γ' τάξεως Λυκείου Καρδίτσης. Διακρίνεται μεταξύ τών άριστων μαθητριάων διά τό ήθος της.



Τοῦ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΔΟΜΟΥΖΑ (1880)
Ραψάνη Ὀλύμπου

Ἦχος πρῶτος $\frac{4}{9}$ πα $\frac{7}{8}$

Που ου λα κι ι πη που λα ακι ι πη γε κα α
θη η σε στο αν Α ι ε λια στον Α α ι ι
λια στη Ρα α α ψα νη ο λη με ρησ απ
το πρω ι πι ι κρα λα λει και λε ει

*

Πουλάκι πήγε κάθησε στὸν Ἀϊλιά στὴ Ράψιαν(η)
Ὀλημερὴς ἀπ' τὸ πρωὶ πικρὰ λαλεῖ καὶ λέγει.
Τὸν Ἑλυμπο τὸν γύρισα, τὰ μέρη τοῦ Κισσάβου,
Κι' ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ἔρχομαι καὶ μὴδ' ἐκεῖ δὲν φάν' κε
Ὁ Καπετὰν Θεμιστοκλῆς, τὸ πρῶτο παλληκάρι.
Πικρὸ χαμπέρι ἔμαθα στὸ δρόμο ὅπου ῥχόμαν,
Οἱ Ραψιανιώται οἱ ἄπιστοι τὸν πότισαν φαρμάκι.
«Ἀνάθεμά σε Ράψιανη, κακὸ πὺ ἔχεις κάμει,
Μὲ ἄπιστία τὸν ἔφαγες τὸν πρῶτο Καπετάνον.
Οἱ ράχες μαραθῆκανε καὶ τὰ χωριά τὸν κλαῖνε.
Ὅλ' οἱ Κονιάροι ἔτρεμαν, φόβον πολὺν τὸν εἶχαν,
Καὶ κάνας δὲν ἐτόλμαγε, χριστιανὸν νὰ βλάψη.
Καταρραχιάς, Καλόγηρος, οἱ πρῶτ' ἀπὸ τοὺς κλέφτες,
Καὶ τοῦτοι τὸν φημίζανε εἰς τὴν παλληκαριά του,
Εἰς τὴν ὄγληγοράδα του κ' εἰς τὴν ἐλευθεριά του.
Στὸν Ἑλυμπο περιφέρνε καμαρωμέν' ἀλάφι,
Κι' ἀπὸ τ' ἀσήμια ἔλαμπε σάν στὰ βουνά τὸ χιόνι.»
«Δὲν σ' ἔλεγα Θεμιστοκλῆ μ' στὴ Ράψιανη μὴν πάνης,
Γιατ' εἶναι ἄπιστοι πολλοὶ καὶ νὰ μὴν κακοπάθης;»
«Πῆγα νὰ ἰδῶ τὸν τόπο μου, νὰ ἰδῶ καὶ τοὺς δικούς μου,
ποτὲ δὲν ἐπαντέχαινα μὴδὲ στὸν νοῦ μου τῶχα,
Φαρμάκι νὰ μοῦ δώσουνε οἱ πρῶτοι μου οἱ φίλοι.»

(Ὁ Θεμ. Ν. Δομούζας, ἦτον ἐκ τῆς καλλιτέρας οἰκογενείας τῆς Ράψανης τοῦ Ὀλύμπου, δραστήριος καὶ γενναῖος. Ἐχρημάτισε σωματάρχης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878 καὶ ἐπολέμησεν ἀνδρείως σὲ διάφορες μάχες κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ 1880 ἐγκαταλειφθεὶς ἀπὸ ὄλους τοὺς ὁπαδούς του λόγφ τῆς ἐντόνου καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μείνας μόνον μὲ ἕναν συμπολεμιστὴν του, Κώνστα Κόντον, ὀνόματι, ἐδηλητηριάσθη παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του Ραψιανιωτῶν).

Ἀνακοίνωση:

Ζαφειρίδου ἐκ Ράψανης ἐτῶν 70, (1929).



ΣΗΜΕΡΑ ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χορὸς Τσαμίκος. Τὸν χορεύουν τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα.

Ἦχος πρῶτος $\frac{4}{9}$ πα Χρόνος $\frac{3}{4}$

Σημε ρα α χυιε μω ρε χυιε μου ση με ρα
α α Χρι στος α ανε στη ση με ρα α α Χρι
στος α γε στη και στους Ου ου ου ρα α νου ου α
α νε βη

*

Σήμερα Χριστὸς ἀνέστη—καὶ στοὺς οὐρανοὺς ἀνέβη.
Σήμερα τὰ παλληκάρια—λάμπουνε σάν τὰ λιοντάρια.
Σήμερα καὶ τὰ κορίτσια—στέκονται σάν κυπαρίσσια.
Σήμερα κ' οἱ παντρεμένες—στέκονται καμαρωμένες.

Ἀνακοίνωση:

Γεωργίου Καραναστάση (Σπανοῦ) ἐκ Γόννου Λαρίσης
ἐτῶν 70, (1930).



ΟΛΥΜΠΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΠΛΟΣ—Πύθιον

Χορὸς στὰ τρία

Ἦχος $\frac{4}{9}$ πα.

Α α πο ψε ε δεν κοι οι μη η θη η
κα α γα α λα α νη η μω ρε ε γα λα
α νη η α ι ντε και αι ση η με ε
ρα α νυ υ στα ζω γα α λα α νη μω ρε
και αι χαι δε ε με νη

*

Ἀπόψε δὲν κοιμήθηκα, γαλανὴ μωρὲ γαλανή,
Ἄιντε καὶ σήμερα νυστάζω, γαλανὴ μωρὲ καὶ χαϊδεμένη.
Γιατὶ κουβέντιασα πολὺ, γαλανὴ μωρὲ γαλανή,
μὲ μιὰ γειτονοπούλα, γαλανὴ μωρὲ καὶ χαϊδεμένη.
Νὰ τὴ φιλήσω ντρέπομαι, γαλανὴ μωρὲ γαλανή,
νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι, γαλανὴ μωρὲ καὶ χαϊδεμένη,
Νὰ τὴν ἀφήσω ἀφίλητη, γαλανὴ μωρὲ γαλανή,
Ταχιά γελάει μὲ μένα, γαλανὴ μωρὲ καὶ χαϊδεμένη κλπ.

Ἀνακοίνωση:

Ὁρέστη Νικοδέλη ἐκ Κοκκινοπλοῦ Ὀλύμπου, δικηγόρου
ἐτῶν 48, (1958).

ΠΑΡΕ ΤΑ ΓΚΙΟΥΜΙΑ Σ' ΚΙ' ΕΛΑ

Ίδιόρρυθμος άντικριστός χορός·
χορεύεται στά παρολύμπια χωριά.

Ήχος π' β' η' η' 8/8

Πα ρε τα γκιουμιας κιέλλα να τα χιομι σου ου
 μι κιέλλα στη η χει το ο νια μου να τα
 μι λη η σου ου μι

*

Πάρε τὰ γκιούμια σ' κι' έλα, νὰ τὰ γιουμίσουμι
κ' έλα στή χειτουνιά μου, νὰ τὰ μιλήσουμι.
Έσὺ σαι τοῦ σταφύλι, κι' γὰ τοῦ τσάπουρου
φίλαμι σὺ στὰ χεῖλη κι' γὰ στοῦ μάγουλου.
Έβγα στοῦ παραθύρι, κρυφ' ἀπ' τὴ μάνα σου
κι' κάμει πῶς πουτίζεις, τὴ μαντζουράνα σου.
Έβγα στοῦ παραθύρι, νὰ ἰδῆς τοὺν οὐρανό,
πῶς παίζει τοῦ φιγγάρι, μι τοὺν ἀγερινό.

Ἀνακοίνωση:

Νικολάου Ἐλευθ. Μεζίλη ἐκ Λειβαδίου Ἐλασσόνος ἐτῶν
43, (1940).



ΒΑΣΤΑ ΓΑΜΠΡΕ ΤΗ ΝΥΦΗ

Ήχος πρώτος 9/8 πα 7/8

Βα α α α στα βαστα γαμπρετη νυ ν
 ν ν ν ν φη η η τρει ει ει ει ει γυ
 τρεις γυρους να γυρι ι ι ι ι ι ση
 Ὀργανο

*

Βάστα, γαμπρέ, τὴ νύφη, τρεῖς γύρους νὰ γυρίση.
Τρεῖς γύρους νὰ γυρίση καὶ νὰ πολυχρονήση.
Νὰ ζήσουν οἱ γονεῖς των νὰ χαίρουνται τὴ νύφη,
Νὰ ζήσουν οἱ κουμπάροι νὰ χαίρουνται τὴ νύφη.
Νὰ ζήσουνε κ' οἱ ἄλλοι ποὺ κάνουν τὸ σεργιάνι.

Ἀνακοίνωση:

τῆς μητρὸς μου Αἰκατερίνης Εὐθ. Οἰκονομίδου, τὸ γένος
Κοντοφάκα ἐκ Λειβαδίου Ὀλύμπου, ἐτῶν 60, (1917).

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΥΡ' ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΟΤΑΞΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΠΗΛΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΕΝΑ

Λαογράφου - Συγγραφέως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως κάθε λαός — μεγάλος ἢ μικρός — ἔχει τὸν δικό του τρόπο ζωῆς, ἀνάλογα βέβαια μὲ τὸ μορφωτικό του ἐπίπεδο καὶ τὸ δικό του ἐπίσης κοινωνικό πολιτισμό, θεμελιωμένο πάνω σὲ ἦθη, ἔθιμα καὶ παραδόσεις, καὶ σὲ συνήθειες ποὺ ὡστόσο δὲν εἶναι ὀλότελα ἀπαλλαγμένες ἀπ' τὴ σκιά τῶν προλήψεων καὶ λοιπῶν ἀνθρώπινων ἀδυναμιῶν, ἔτσι καὶ κάθε τμήμα τοῦ αὐτοῦ λαοῦ καὶ τῆς αὐτῆς χώρας, τῆς κάθε τοπικῆς περιφέρειας καὶ τῆς κάθε στενωτέρας ἀκόμα περιοχῆς, ἔχει τὸ δικό του ξέχωρο τρόπο ζωῆς ποὺ προσιδιάζει στίς εἰδικές τοπικὲς συνθῆκες καὶ τὸν δικό του ἐπίσης κοινωνικό πολιτισμό, μὲ ἦθη, ἔθιμα καὶ παραδόσεις ποὺ βρίσκουν τὴν ἐκφραση καὶ τὴν ἐκδήλωσή τους, στοὺς γάμους, στίς γιορτὲς καὶ στὰ πανηγύρια, στὰ γλέντια, στοὺς χοροὺς καὶ στὰ τραγούδια καὶ σ' ὅλες γενικὰ τὶς ἐκφράσεις τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς, μὰ καὶ στοὺς τύπους ἀκόμα τῆς λατρείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς των ζωῆς.

«Κάθε χώρα καὶ ζακόνι — λένε στὰ χωριά — κάθε μαχαλάς καὶ τάξη». Κ' ἔχουν δικιο!...

Μ' αὐτὸν τὸν σύντομο προεισαγωγικό μας πρόλογο, μπαίνουμε στὸ θέμα: γύρ' ἀπ' τὴν ἐθιμοταξία τῶν Θεσσαλικῶν χωριῶν περιοχῆς Ἀνατολικοῦ Πηλίου καὶ Μαυροβουνίου, ἀρχίζοντας πρῶτα ἀπ' τὰ «γεννητούρια» μὲ συνέχεια τὰ Κολουμπῖδια, τὶς τελετὲς τῶν ἀρραβάνων καὶ τὶς Γαμήλιες γιορτὲς καὶ τὰ πανηγύρια!

ΤΑ ΓΕΝΝΗΤΟΥΡΙΑ

Γεννητούρια ἢ γέννα, ὅπως λένε τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ στὰ χωριά — τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ καρποῦ τῆς θείας καὶ ἀνθρώπινης συνεργασίας — εἶναι τὸ πρωταρχικό γεγονός ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ πάρουμε κ' ἐμεῖς σὰν ἀρχὴ στὴ πρόχειρη, ἔστω, τοῦτῃ μελέτῃ μας καὶ περιγραφῇ, γιατί ἀπὸ δῶ ξεκινάει κι ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ — ἀπ' τὴ κοιλιά κιόλας τῆς μάνας — ποὺ θὰ τραβήξῃ ὕστερα καὶ θὰ ξεδιπλωθῇ, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ ποικίλες κατόπιν φάσεις κι ἐναλλαγές, ἀνάμεσα ἀπὸ γεγονότα, συμβάντα καὶ περιστατικά, ὥσπου νὰ φτάσῃ — κατὰ τὸν ἀδήριτο νόμο — στὸ τέρμα της, στὸ μοιραῖο κι ἀναπόφευκτο τέλος, στὸ θάνατο!

Ἡ γέννηση τοῦ παιδιοῦ στὰ χωριά — ἢ κάθε δηλαδὴ γέννηση ποὺ φέρνει στὸ κόσμο τὸ σκίρτημα μιᾶς καινούργια ζωῆς — ἀποτελεῖ γεγονός σημαντικό, ποὺ διαλαλεῖται καὶ διασαλπίζεται — ὅπως καὶ κάθε ἄλλο γεγονός καὶ περιστατικό — ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ τροφοδοτεῖ μὲ σχόλια καὶ κουβεντολόι, τοὺς μαχαλάδες, τὶς γειτονιὲς καὶ τὰ καφενεῖα! Θέμα κύριο, στὸ κουβεντολόι αὐτὸ τῆς γειτονιάς καὶ τῶν καφενείων εἶναι: Ἄν τὸ νεογέννητο εἶναι ἀγόρι ἢ κορίτσι, ἂν εἶναι στίς μέρες του, ἂν εἶναι ἀπὸ πρωτάρια νιδόπαντρη ἢ ἀπὸ τυχόν ἄνομες σχέσεις τὸ παιδί, ἂν μοιάζει τοῦτον ἢ ἐκεῖνον, ἂν, ἂν, ἂν...!

Στὴ καλοπροαίρετη αὐτὴ ἔρευνα καὶ κριτικὴ, ὅλα μπαίνουν κάτω κι ἐξετάζονται μὲ προσοχὴ μὴν τύχη καὶ λείπει καμμιὰ μέρα ἀπ' τὸ λογαριασμό καὶ τὸ παιδί βρεθῇ χρονολογικὰ λειψό(!)... γιατί τότε, οὐαὶ κι ἀλλοίμονο...! Ντόρος καὶ σούσουρο μεγάλο καὶ κουτσομπολιό, γίνεται σ' ὄλο τὸ χωριό!...